

'હરીશ્ચન્દ્ર બેલડી'

'અખંડીત-ખંડીત-હવે સદાની અખંડીત'

સ્વ.કાન્તાબહેન

અવસાન: 2000ની સાલ

સ્વ. હરવીલાસબહેન

અવસાન: 18 એપ્રિલ, 2010

(બન્ને બહેનો સાથે મળીને વાર્તા લખતાં. બન્ને બહેનોના આ લેખનયજ્ઞના કામ માટે વીનોબાજીએ

એમને 'હરીશ્ચન્દ્ર' એવું ઉપનામ આપેલું.)

ખાલી, તોય સભર

સ્વ.-'હરીશ્ચન્દ્ર'

અમેરીકાથી આવેલી નીમુની માશીની દીકરીને સપરીવાર જમવા બોલાવવાની માની ઈચ્છા હતી. નીમુ કહે, "મા, જમણ મારે ત્યાં રાખીએ".

"તારે ત્યાં શું કામ? મારે જ તેમને જમાડવા જોઈએ ને"

"મા તું એકલી. હવે તારી ઉમ્મર થઈ....."

“નીમુ, તું એકની એક વાત ફરી ફરી ન કર. એ લોકો અહીં જ જમશે. તારાથી મદદમાં અવાય તો આવજે. ‘પુરણપોળી’ ને ‘બટાકાવડાં’ જ તો કરવાનાં છે!”

“મા, ‘શ્રીખન્ડ’ મંગાવી લઈએ તો? પુરણપોળીનો તો ભારે કુથો”.

“તમને આજકાલનાં છોકરાંવને બધી કડાકુટ લાગે છે. કોઈ આપણે ત્યાં આવે, તો પ્રેમથી જમાડીએ નહીં? તારાથી ન થાય તો હું એકલી બધું કરી નાંખું તેમ છું. પુરણપોળી એટલે શાહી જમણ કહેવાય”.

નીમુ જાણતી હતી કે મા એક વાર નક્કી કરે; પછી તેમાં રજમાત્ર ફરક ન થઈ શકે. જમણની આગલી રાતે જ એ માને ઘરે આવી ગઈ અને સવારથી રસોઈમાં લાગી ગઈ. માને રાત્રે જરા ઠીક નહોતું. એટલે એને કહ્યું, “તું રસોડામાં આવતી જ નહીં.” છતાં મા તો થોડી થોડી વારે આવીને જોઈ જ જતી કે કેટલું થયું, કેવું થયું. ઓસામણ ચાખી જોયું. કોપરાની ચટણી ઉંચીનીચી કરી. “આમલીની ચટણી પણ જોઈએ” કહી પોતે બનાવી દીધી. “કચુમ્બરમાં ગાજરની સાથે ટમેટાં-કાકડી પણ જોઈએ” – કહેતાં ટમેટાં લીધાં; પણ એટલામાં હાંફ ચઢી આવી, એટલે નીમુએ કહ્યું, “મા, હવે તું થોડી વાર આરામ કર, જેથી એ લોકો આવે ત્યાં સુધીમાં ફેશ થઈ જવાય. તું જા, હું બધું કરી નાખીશ”.

નીમુ, એ માની એકની એક દીકરી. બહુ લાડથી ઉછેરેલી. દીકરીને પણ મા ઉપર બહુ પ્રેમ. માનો સ્વભાવ ભારે આગ્રહી. બધું એના મન પ્રમાણે જ જોઈએ. ઉમ્મર થઈ, પોતે કરી શકતી નહોતી; છતાં પોતાની વાત છોડી શકતી નહોતી. ભારે પ્રેમાળ.

બીજા માટે મરી પડે. નીમુ આ બધું જાણતી તેથી પ્રેમથી માને સાચવી લેતી. તેને જરીકે ઓછું ન આવે, તેનું તે ધ્યાન રાખે.

બાપુજી ગુજરી ગયા, એટલે મા એકલી પડી ગઈ, ત્યારે નીમુએ બહુયે કહ્યું કે, 'મા, હવે તું અમારી સાથે રહે;' પણ મા ન માની. દસ વરસ એકલી જ રહી, તેવામાં તેને હાર્ટ એટેક આવ્યો. પન્દર દીવસ હોસ્પિટલમાં રહેવું પડ્યું. હોસ્પિટલમાંથી બારોબાર નીમુ એને પોતાને ઘેર લઈ ગઈ. દીકરી, જમાઈ અને દૌહીત્રી પીંકીએ બહુ પ્રેમથી એની સેવા-ચાકરી કરી; પણ બે મહીના પછી જ્યારે હરતી-ફરતી થઈ, ત્યારે માએ પોતાને ત્યાં જવાની રટ લીધી. છેવટે નીમુના ઘરની નજીક પાંચ મીનીટના જ રસ્તે એક જગ્યા મળી ગઈ. ત્યાં મા એકલી રહેવા લાગી. નીમુ લગભગ રોજ ખબર કાઢી જતી.

મહેમાનો આવ્યા. જમણથી ખુબ ખુશ થઈ ગયા. એકેએક વાનગી સ્વાદીષ્ટ બની હતી. મા કહેતી રહી, 'બધું મારી નીમુએ જ બનાવ્યું છે, હું તો કાંઈ કરી શકી નથી.'

"પણ મા, એ બધું શીખવ્યું કોણે?" નીમુ હેતથી બોલી. માની આંખ ભરાઈ આવી.

મહેમાનો ગયા. મા-દીકરી જરા આડાં પડ્યાં, ત્યાં તો પીંકી આવી. 'મમ્મી, તું નાટક માટે મને તૈયાર કરવાની હતી ને?'

'બેટા હવે કાલે, આજે વહેલી સવારથી કામ કરીને, હું બહુ થાકી ગઈ છું.'

પીંકી પગ પછાડતી બોલી, 'રોજ કાલ કાલ કહ્યા કરે છે.'

મા સફાળી બેઠી થઈ ગઈ. પીંકીને પાસે લઈ પ્રેમથી પુછ્યું, 'બોલ, દીકરા તારે શું કરવાનું છે?'

'અમારી સ્કુલમાં નાટક છે. તેમાં મારે 'પેશવાઈ જમાનાની મા' બનવાનું છે. સાડી ને માથે અમ્બોડો.'

'અરે, એટલામાં શું? હું તને તૈયાર કરી દઉં!'

પીંકીને બેસાડીને, મા વાળ ઓળવા લાગી. કાપેલા વાળનો અમ્બોડો લેવો અઘરો હોય છે; પરન્તુ માએ ભારે કરામતથી ખાસ્સો મોટો મઝાનો અમ્બોડો વાળી આપ્યો. વચ્ચે વાળ તણાતાં પીંકીએ ફરીયાદ કરી, 'મોટી મમ્મી, બહુ તણાય છે!' તો માએ ટપલી મારી કહ્યું, 'બુમો ના પાડીશ. તાણ્યા વીના તો અમ્બોડો છુટી જાય.'

નીમુ હસી પડી. 'પીંકુડી, મોટી મમ્મી મને પણ આવી જ રીતે ટપલી મારીને વઢતી.'

મા પણ હસતાં હસતાં બોલી, 'આ દીકરી તો ડાહી છે. તું તો વાળ ઓળાવતાં ક્યારેય આટલી શાન્ત બેસતી નહોતી.'

મા-દીકરીએ ઘડીભર મીઠો ભુતકાળ માણી લીધો.

માએ કબાટમાંથી જુના વખતની નવ વારી સાડી કાઢી. 'આ સાડી મારાં સાસુજીની છે' કહી પીંકીને પહેરાવી. બની-ઠનીને પીંકી અરીસા સામે ઉભી રહી અને નાચી ઉઠી! 'મોટી મમ્મી, નાટકને દીવસે હું અહીં જ આવીશ. તમારે જ મને તૈયાર કરવાની.'

નીમુ આ બધું જોતી હતી. માએ કેટલા ઉત્સાહથી આ બધું કર્યું! થાક-બાક ક્યાંય જતો રહ્યો, ખબરેય ન પડી. કેટલી પ્રફુલ્લીત થઈ ગઈ! પોતે નકામી નથી થઈ ગઈ, હજી બીજાને પોતાને જરૂર છે, પોતે કાંઈક ઉપયોગી થઈ શકે છે; એવો અહેસાસ માણસમાં કેટલું જોમ પુરી જાય છે ! મુળમાં, 'ખાલીપો' દુર થવો જોઈએ. અને નીમુના ચીત્તમાં ઝબકારો થયો.

'મા, મને 'રવાના લાડુ' બનાવતા શીખવીશ? મારાથી તારા જેવા થતા જ નથી!'

'હા કેમ નહીં?' કહીને માએ એ જ ઉત્સાહથી શું શું લાવવું તેની વીગતવાર સુચના આપી.

ઘરે પાછા ફરતાં નીમુ એ જ વીચારતી રહી કે, માને પ્રફુલ્લીત રાખવા માટે કાયમ કાંઈ ને કાંઈ કામ કાઢતા રહેવું.

સ્વ.-'હરીશ્ચન્દ્ર'

(શ્રી માલતી દામલે'ની 'મરાઠી' વાર્તાને આધારે) (વીણેલાં ફુલ : ભાગ-11, પાનાં 31-32 ઉપરથી સાભાર.....'આ વાર્તાનું મુળ શીર્ષક 'ખાલીપો' છે. ..ઉ.મ..)

(આવી વાર્તાઓનો 'ખજાનો' એટલે પુસ્તીકાઓ 'વીણેલાં ફુલ'ના ભાગો 1 થી 18, જેમાં 'હરીશ્ચન્દ્ર' બહેનોની વાર્તાઓ સંઘરાયેલી છે. દરેક ભાગમાં 33 વાર્તાઓ. દરેક ભાગની કીમત રૂપીયા 40. બીજા 2 ભાગો એટલે 'તર્પણ' ભાગ 1 અને 2 જેમાં બહેન 'આશા વીરેન્દ્ર'ની વાર્તાઓ સમાયેલી છે. દરેક ભાગમાં 40 વાર્તાઓ અને તેની કીમત રૂપીયા 60 છે. ભારતના વાચકને તે બધી જ 20 પુસ્તીકાઓ માત્ર 720

રુપીયામાં મળી શકે છે.. તે માટે લખો નીચેને સરનામે : 'ભુમીપુત્ર' કાર્યાલય, હીંગળાજ માતાની વાડી, હુજરાતપાગા, વડોદરા-390 001-INDIA) Phone : 0265 - 243 7957)

આવી ટ્યુકડી વાર્તાઓની ઈ.બુક

તમને આવી નાનકડી, માત્ર 750 શબ્દોની મર્યાદામાં રચાયેલી વાર્તાઓ વાંચવાનો શોખ હોય, તો તમારે માટે એક શુભ સમાચાર છે. 2005થી પ્રકાશીત થતી આ 'સન્ડે ઈ.મહેફીલ'માં આવી વાર્તાઓ, બહુ વખાણાઈ અને વીશેષ આદર પણ પામી છે. અમે તેવી પચીસ વાર્તાની એક રુપકડી ઈ.બુક બનાવી છે.. તમને તે જોવા-વાંચવાનો ઉમળકો થાય તો, તમારું પુરું નામ, સરનામું અને કોન્ટેક્ટ નંબર લખીને જ, મને ઈ.મેલ લખજો.. (વોટસેપ મારફત તે મોકલી શકાય તેમ નથી તેથી..) તમને તે મોકલી આપીશ.. ..ઉત્તમ.મધુ ગજ્જર.. uttamgajjar@gmail.com

અથવા

<https://www.aksharnaad.com/downloads/>

ઉપરથી 71મી બુક ડાઉનલોડ કરજો. બીજાંય ઘણાં પુસ્તકો ત્યાંથી મળશે.

'સન્ડે ઈ.મહેફીલ' – વર્ષ: પંદરમું – અંક: 456 – July 05, 2020

'ઉંઝાજોડણી' માં સાભાર અક્ષરાંકન: વીકમ દલાલ - inkabhai@gmail.com

Download Earlier SeMs clicking the link below:

<https://www.gujaratilexicon.com/gujarati-literature-ebooks/sundayemahefil/>

@ @ @ @ @

Have you ever visited : <http://www.gujaratilexicon.com> ?

More than **3,88,80,000** Gujarati Language lovers have visited
<http://www.gujaratilexicon.com>

More than **1,69,55,000** have visited Digital Bhagwadgomandal
<http://www.bhagwadgomandal.com>

More than **11,22,000** have visited Lokkosh
<http://lokkosh.gujaratilexicon.com>

More than **13,43,000** have visited Global-Gujaratilexicon
<http://global.gujaratilexicon.com>

@ @ @ @ @ @ @ @

456.KHAALI_TOYE_SABHAR-HARISHCHANDRA-SEM-2020-07-05